



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindellicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1656. Soc. 117.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

6. Provincia Cetobricensi Collegio accrescit, Fundatore Andrea Vellio Initium Col-
legii Cetobri-
censis. Frerio Equite militiæ Christi, & ejus conjuge Philippa Paredia natione Castellana. Cùm proles domi non esset, nec spes ejus habenda, constituerunt sua bona Societati nostræ largiri ad ponendum Cetobricæ Collegium in honorem D. Francisci Xaverii. Præluferat antiquum oppidi nobilissimi studium, cùm apud eos vigeat persuasio illic fuisse S. Xaverium. Id certum, vix in Lusitania esse gentem magis addictam obsequiis Divi in Patronum electi, quàm Cetobricensem. Quàmque charum sibi oppidum fit, præclaris miraculis ipse Divus contestatur.

7. Hoc anno diè Conceptionis illibatæ Virginis factum Bracharæ initium Sodalitas S.
Ignatii. Sodalitatis S. Ignatii pœnitentis. Idem sodalitiū Eboræ institutum. Sub anni finem P. Laurentius Rebellus levatus onere gubernandi Collegium Fayalense Missio in in-
sula divi Ge-
orgii. transiit ad insulam à D. Georgio dictam; ibi & ægro P. Emmanuelli de Lima ex Marañonia venienti adstitit, & multâ Insulanorum utilitate egit operarium Evangelicum. Ab annis triginta non viderant in ea regione Societatis hominem. P. Antonius Nunius transfretavit ad Picum insulam, ut assisteret vinearum putationi: ob maris sævitiam integro mense non patuit Hortam reditus. Antonius Nu-
nius in Pico. Supra quingentos homines morabatur maris inclementia. Igitur Antonius, dum non faveret remeandi opportunitas, exhortatur omnes ad vitam putanda, & procurandam animæ salutem, audit consentientes magno cum suo, tum eorum solatio.

8. Primitias DEO in Fayalensi Collegio consecravimus, vitâ functo Hor- Moritur An-
dreas Mota. tæ 21. Maji Andrea Mota Coadjutore, nato Arrifanæ de Soufa. Laurentius Rebellus illius obitum scribens, collaudat singulariter mores innocentes, paupertatis amorem, voluntarias corporis macerationes, quarum illi sæpe modum posuit Superior. Magna apud sæculares opinio de ipsius virtutibus increverat. Post mortem avidè flagitarunt aliquid de rebus ab eò usitatis, ut haberent reliquias. Funus celebratum est totius oppidi concursu.

9. In urbe Portuensi vivendi legibus satisfecit calendis Octobris P. Si- P. Simon
Aguarius. mon Aguarius, coadjutor spiritualis, septuagenario major, natus Pinellii in dicecesi Visensi. Annos quatuordecim in Angola navavit strenuam operam salvandis Æthiopicis. In regno Dongi, ubi crudele bellum in dies magis sæviebat inter Lusitanos, ac Regnam Gingam, multum sudavit, ut placaret infensos animos. Erat illius charitas insignis; religiosæ paupertatis cultor & amator nihil minoris habuit, quàm res caducas.

10. Eboræ 2. Januarii ex hac vita mortali abiit Antonius Ferrazius Co- Antonius
Ferrazius. adjutor pharmacopola, domo Portuensis, ab experientia medicus insignis. Idcirco continuus affedit Theodosio Principi ægotanti, & morienti. Claruit multis virtutibus, cum primis humilitate, quâ suo gradu contentus, respuit sacris initiari, ut concedebant majores. Non solum nostris ejus charitas, sed etiam externis multum probata, & perspecta fuit. Ibidem 20. Januarii Fratrem sequitur P. Emmanuel Alvarus Alterchamensis, Professus 4. votorum, ob eximias P. Emmanuel
Alvarus. virtutes dignus, quem Theodosius hujus nominis secundus Dux Brigantinus elegerit Confessarium.

Annus 1656. Soc. 117.

I.
Annum ordior Lusitanæ nationi feralem, & infaustum. Sextâ die Novem- Moritur Rex
Joannes IV.
Ejus in Socie-
tatem bene-
ficia. bris imperio suo Mors subiecit Joannem Regem quartum hujus nominis, patriæ patrem, & assertorem invictissimum. Animus illi fuit omnium rerum grandium capax, dignus profectò, quem DEUS elegerit ad restituendum pristinæ gloriæ, libertati, ac majestati Lusitanum nomen, & gentem. Quàm se benevolum, ac munificum exhibuerit minimæ huic Societati, ex dictis abunde liquet. Addam beneficia illa, & dona relata à trienniali Congregatione anno superiore habita.

Antonius Franco.

R r

2. Re-

2. Restituit, donavitque absolute de novo, & in perpetuum confirmavit quatuor supra viginti millia cruciatorum annui redditus, quos Indiae Prorex abstulerat Provinciis Goanae, & Coccinensi, ac inter milites distribuerat, cauendo, à nobis acquisitos contra Regni leges. Hanc sententiam Proregis jam confirmarunt Senatores Ulyssiponenses iudicio decretorio, ultra quod litibus prosequendis locus non est. Tum Rex Societatis amantissimus, *Ego*, inquit, *hac vice dispenso in Regni legibus, omnia reddantur Goanae, & Coccinensi Provinciis; habeant pacifice sua bona, quando sine his ali non possunt & vinea Domini, & meae tam fideles operarii.*

3. Japonensi, sive Macaensi Provinciae largitus est cruciatorum duo millia perpetua in singulos annos. Quamvis enim antiqui Reges eam summam illi Provinciae impertiverant; jure, vel injuriâ, jam censebatur extincta, Eidem Provinciae restituit, confirmavitque donationem villae Caravelii factam à nostro Didaco Brandano, quam id temporis penè eripuerant Societati Ministri Regum Catholicorum.

4. Vice-Provinciae Sinenfi cruciatos mille & quingentos dedit perpetuos quotannis. Jussit praebere Angolano Collegio duo aureorum millia decennio. Nostros ad Indiam navigantibus viginti quinque Cruciatos imperavit tribui supra centum, qui ex antiqua Regum liberalitate conferebantur in viaticum pro singulis operariis eò proficiscentibus. Nostros in Angolam euntibus ad natulum, & viaticum sustinendum erogari praecipit cruciatos centum pro singulis capitibus; quod nullus Regum ad id tempus donaverat. Migrantibus ad Maranoniâ, & Brasiliam suppeditavit septem supra octoginta cruciatos ad singulorum viaticum. Maranonis domibus dedit in singulos annos septuaginta quinque supra octingentos cruciatos.

5. Ipsius expensis aedificatum Gymnasium in Elvensi Collegio; ad vestitum, & vestitum Magistri docturi Matehesim destinavit quot annis ducentos cruciatos. Largitus est partem sui Regii palatii Scalabitani ad nostrum fundandum Collegium: aliam partem, in qua Rex volebat sibi paratam domum servari, post ejus mortem ab Regina impetravimus aliquot cruciatorum millibus in belli expensam collatis. Destinavit cruciatos quingentos supra mille annis singulis ad constructionem templi nostri Villavissosani.

6. Brigantino Collegio praedium tribuit, quod annis singulis reddebat cruciatos quadraginta. Haec Collegi ex actis Congregationis. Quibus addi potest Elvensis Collegii fundatio; jussit enim expediri illius dotem, ac nobis tradi. Nostros homines fecit maximi, ut Joannem Nunium Reginae, & Principis Confessarium, qui Regi morienti dixit postrema salutis verba; Andreâ Fernandium, cui animam suam regendam credidit, eundemque admisit ad secretoria monarchiae concilia. Ex his scient nostri homines, cum Joanne in solium evecto suscitatum in Regibus Lusitaniae amorem illum, ac munificentiam, quâ Joannes III. Sebastianus, & Henricus hanc, non dico nostram, sed suam Societatem tanquam suavissimi Parentes recens natam sunt complexi. Pro Joanne defuncto quater ad aram fecit unusquisque sacerdos totius nostrae Societatis, & non sacerdotes percurrerunt tories precatorem Virginis coronam.

Mors P. Joannis Nunii.

7. Huic tanto communi vulnere adjungo domesticum non parvi apud nos momenti. Id fuit obitus P. Joannis Nunii Reginae Confessarii. Contigit in Domo Professa Ulyssiponensi festo sanctorum Innocentium. Ortus est Meannii diocesis Conimbricensis. Inivit societatem Conimbricâ 27 Junii anno 1609. In longo vitae decursu semper idem, sibi in sanctissimis moribus perfamilis, erat omnibus cum nostris, tum saecularibus cunctarum virtutum spectatissimum exemplar.

8. Rexit Domum Professam Villavissosâ, & tirones Ulyssipone, inde assumptus a Serenissima Lusitaniae Regina Confessarius. Sui muneris partes abundè explevit. Novus honor non mutavit, sed fecit notiores illius virtutes, quibus nihil erat in Regia spectabilius. Nunquam induci potuit, ut aliquo genere vehiculi uteretur. Sive in aestate sol terras ureret, sive hyeme luto & plu-

viâ forderent viâ urbis, semper ad Regiam ivit, & inde rediit pedes. Sic & pergebat ad tantâ urbis distantiora loca.

9. Multum, sed incassum adnixa est Regina, ut currum, aut lecticam admitteret, jam imperio, jam artificii usa. Querelam aliquando miscebat de peristromatis calceorum luto maculatis: mi Pater, ait, de te apud me queruntur hæc mea stragula, quod à tuis fordescant calceis; unde venias curru, aut lecticâ necesse est. Hic ille subridens, sapienter, inquebat, tam justæ querelæ. Sequenti die tulit secum calceos mundos; ingressus palatium eos induit, sordentes è via dat servandos famulo. Postea re cognitâ, & sancto hominis artificio, Regina se ab Joannis humilitate victam fatebatur.

10. Regiam, & nobiles fæminas de ipsius aulico comitatu miro incendit virtutem sequendi amore, & studiis. Plurimæ de primis stemmatis se receperunt ad parthenonum strictiorem disciplinam. Fratri suo postulanti, ut apud Regiam ipsius adesset negotiis agendis, reposuit, se Confessarium esse, non actorem causarum. Nec unquam ullius consanguinei curavit promotionem. Solum usus Regiæ gratiâ ad succurrendum egenis, præcipuè Nobilibus, & honesto loco natis, quos ab ostiis circumcursandis verecundus pudor prohibet.

11. Cùm Regina laxandi animi gratiâ extra urbem degeret, Joannes sui muneris ergo eam comitatus, per id tempus vicinos adibat pagos, & populos edocebat salutis viam, ac divina mysteria. Ipsamet Regina suis, sui que Gynecæi manibus elaboravit præmiola tribuenda pueris ad interrogationes de catechesi responsuris. Si vororum ordinis observantiam, reliquasque virtutes memoro, nulla est, in qua non eminuerit.

12. Ibat manè auditorus confessionem Regiæ, cùm in angulo quodam vidit pauperulum humi jacentem, ac gementem; accessit, invenitque illic pernoctasse morbo correptum. Pallium expandit super terra, imponit pauperem, tegitque socii pallio, uterque apprehendens oras pallii, sustentatum manibus portant ad nolocomium per mediam urbem.

13. Conceperant omnes singularem de Joannis virtutibus opinionem. Ideo factus ad ejus exequias concursus maximus: feretrum gerebant Regni Magnates. Ejus sepultura ab anno mortis usque ad annum 1719. clausa fuit, nec audebant aperire venerationis causâ. Multi putabant cadaver esse incorruptum. Dicto anno nonnulli Religiosi nocte mediâ, habitâ majorum facultate, excavato solo reperere nuda tantum ossa, quæ locata sunt in pariete sacelli valetudinarii domûs ad latus Evangelii, addito marmore cum epigraphæ. Vita Joannis magnis rebus plena circumfertur typis per me vulgata.

14. Ceteri hoc anno defuncti sunt. In Collegio Portuensi 2. Novembris P. Nicolaus Nogenius Hybernus ex nobilissimâ familia. A teneris cum sibi elegit Deus. P. Nicolai Nogenii Audivit fratrem suum natu majorem differentem de fæditate peccati mortiferi; sic ad ea verba puer horruit, atque adeo est detestatus, ut totâ vitâ graviter Deum non offenderit. E patria migravit Antuerpiam, ibi Latinis litteris, & Philosophiæ impendit operam, artium Magister creatus. Romæ ad tirocinium recipitur. Interrogatus à Patre nostro Generali, ubinam placeret sacræ Theologiæ studere? Respondit, in ea Provincia, in qua Societatis homines populus vocat Apostolos. Igitur in Lusitaniâ missus eam Eboræ didicit scientiam. Postea ad suos populares in vera fide conservandos restituitur patriæ.

15. Dublini suo Evangelici præconis muneri nocte, dièque insudans, ab hæreticis deprehensus addicitur horrido carceri, quatuor annos eas perpeffus ærumnas. Sæpe illius puritas tentata ab spurcis fæminis in idem coniectis ergastulum, quarum insanos conatus instar immotæ rupis à se depulit. Tandem liberatus adjuvit suos indigenas annis quadraginta, summos inter labores, & pericula. Factâ totâ insulâ potestatis Anglicæ, ac jussis nostris in suas redire provincias, Nogenius navigavit in Lusitaniâ, & in urbe Portuensi confedit. Multos eò venientes ex Angliâ commercii causâ reduxit ad veram fidem. Erat

Antonius Franco.

R 1 2

omni-

omnibus magnæ venerationi illius virtus. Eo mortuo plurimi poposcerunt de rebus, quibus usus fuerat, ut tanquam sanctas apud se retinerent.

Francisci Pereira.

16. Augusti 20. Franciscus Pereira scholasticus, domo Angrensis, biennio transacto Ulyssipone, Conimbricam missus ad literarum studia, animæ suæ profectui cumprimis incubuit. Aiebat, velle potius mori, quam minimo nutui voluntatis Superiorum resistere. Virginem matrem intimis colebat obsequiis. Magnas de ipsius ingenio spes conceptas morbus diuturnus, & mors secuta interturbavit.

P. Cornelii Patritii.

17. In Domo Professa Ulyssiponensi 28. Februarii P. Cornelius Patritius, sexagenario major, Hybernus natione. Patrio solo deserto, Hispali dedit operam Philosophiæ & Theologiæ in Seminario suæ nationis subdito Societatis administrationi. Inde proficiscens Ulyssiponem illic nomen dedit Societati. Postea tradidit moralem scientiam Angræ, & in insula S. Michaelis; ibi erat anno 1630. magno omnibus solatio, cum terræ motu creberrimè conuassata insula est. Redditus Lusitaniæ docuit Eboræ eandem moralem Theologiam, Postremùm vixit Ulyssipone.

P. Antonii Amaralii.

18. In eadem domo 24. Martii ætate septuagenarius P. Antonius Amaralius, ortus Assentarii diocesis Conimbricensis. Multa toleravit in Angolâ: nam Præfectus, cui Societatis inimici persuaserunt, eum à nostris in concionibus lacerari, Amaralium, & alios iussit egredi Loandâ. Cum respondissent non parituros, nisi majoribus suis; homo animi præcipitis raptos per mancipia, & navi impositos misit in Lusitaniam. Erat Antonius audiendis penitentibus assiduus, sæpe alienis brachiis deliquorum causâ è tribunali confessionum portatus ad cubiculum; tandem vi apoplexiæ prostratus.

Antonii Joannis.

19. Conimbricæ 26. Augusti Antonius Joannes Coadjutor multæ virtutis octogenario major. Mundo editus in oppido Figueiro diocesis Conimbricensis. Longo vitæ decursu non discrepuit à viro nihil studiosius quærente, quam religiosam perfectionem. Sanctæ obedientiæ vel apices observavit. Interrogatus modum, quo vir religiosus posset attingere verticem Evangelicæ perfectionis, reddidit: sibi eum religiosum videri eminentioris virtutis, qui nec Collegium, nec cubiculum, nec officium eligeret, sed se totum gubernandum permitteret obedientiæ.

20. Præ humilitate, quâ sibi vilescerat, existimavit quolibet die de complexu Societatis se abigendum. Si quis de nostris hospes intrabat Collegium, ipse suis humeris manticam, vel canistrum imponens tulit in ejus cubiculum. Laborem expetivit avidè. Cum senex in postrema ætate missus esset in villam suburbanam, omni munere liber, nihil minus ibi curavit, quam quietem. Rogabat villicum, aliquid agendum sibi designaret: si respondebat, non esse, quid faceret; discurrit per villam, modò domum importans corbem plenum pomis deciduis, modò lignorum fascem humeris susceptum. Familiare ipsi cum Deo intervenit commercium: id malus dæmon impatienter ferens è laqueari profudit in ejus caput aquæ lagenam. Corporis castigatio, à cibis abstinentia, tolerantia in adversis, charitas erga omnes, & quidquid veneramur in viris Deo plenis, iniecit in Antonio.

Profecti ad Indiam.

21. Novem ad Indos cursum direxerunt: hos inter Antonius Saldania sacerdos, domo Portalegrensis è primaria Regni nobilitate, filius sororis Roderici à Cunea antistitis Ulyssiponensis. Convictor fuerat Conimbricæ in uno è Collegiis primæ nobilitatis, postea militiam secutus, sed eam, & omnem mundi conculcans vanitatem, se addixit Societati, deinde consecravit salvandis gentibus Orientis. Fulsit in eo singularis humilitas, & studium vilescendi.

P. Emmanuel Fernandus apud Insulas.

22. Emmanuel Fernandus, ille, qui in peste Algarbiensi torus fuerat charitas, ad Insulas missus nostrorum Visitator, & suum munus, & Evangelici præconis partes per eas regiones præclare sustinuit. In concionando, & audiendo contentus tantus fuit, ut appareret, vix hominem posse tot laboribus esse parem. Ubique habitus tanquam novus Apostolus. Ad expiandas animas agmi-

agminatim confluebant summi, infimique. Amicitia, & restitutiones facta, litteraeque compositae videntur numerum excedere. Etiam moniales cupierunt frui Patris doctrina. Apud eas, clauso ostio templi, habuit exhortationes adeo efficaces, ut antiquam vestium vanitatem, & si quid exquisiti erat ad formam & pulchritudinem augendam & conciliandam, abjecerint. Plurimae orationi, quae mente fit, exinde impenderunt operam, cultum animae, non corporis, unice curantes.

23. E Collegio Conimbricensi sacrae expeditiones instituta sunt Argan-
 lli, Cerolici, Pinhelii, Goëssii, Buarci, Visonii, Guardia, & Alpedrinia. Ubiq;
 copiosus est labore fructus. Guardia tanta est facta morum mutatio, tantusque
 fervor tenuit Capitulum sede vacante, ut agitaverit de condendo Societati Col-
 legio. Dabat Gymnasia, quae moderantur saeculares Magistri, una cum redivit,
 & cogitabat de applicandis novo Collegio aliquot Ecclesiarum redditibus. Res
 ulterius processisset, nisi Guardiense Episcopus electus dissentiendo disturbasset.

Missiones.

24. Alpedrinia substitere tres de nostris invitati ad ponendam mansu-
 ram sedem in eo oppido. Illic fuerunt aliquot annos: sed tandem ope dæmo-
 nis, & ipsius ministrorum inde per summam injuriam sumus depulsi. Per idem
 tempus urbs Miranda, & oppidum Ribeira grandis in insula S. Michaelis posse-
 bant fundationes, quae caruerunt effectu. Prima die Decembris patuit rursus,
 jubente Praeposito Generali, educandis tironibus Eborensis domicilium.

Residentia Alpedrinia.

Aliquot fundationes pe-
 tuntur.

Eborensis tironium re-
 stituitur.

Aedificii in-
 crementa Co-
 nimbricæ.

25. Conimbricæ absoluta est illa pergula ostio communi vicinior, & alia,
 quam in Collegio dicunt viam Latinam, quod per eam ad atrium scholarum
 ascendatur. In atrio eidem januae vicino aedificati arcus instar sacellorum ad
 confessiones audiendas, quae ad usque nostros dies usui non fuere. Initium
 quoque factum templo Collegii Michaelensis: Cives id Collegium agnoscit
 fundatores; pro ea, qua Societatem prosequuntur benevolentia, liberaliter plu-
 rimi de suo ad novi templi aedificium contulerunt, alius pecunias, alius alia.
 Unus aliquis carrum, boves, & famulum, dum opus duraret, aluit suis expensis,
 ac dedit viginti quinque cruciatis in singulos annos.

Initium tem-
 pli Collegii
 Michaelensis.

26. Cetobrica migratum est ab hospicio in domum emptam prope mu-
 rum oppidi, ubi erat construendum Collegium. Octava Maji posuit P. Didacus
 Areda primum lapidem templo ad tempus erigendo. Non magno sumptu id
 factum, quod oppidi murus suppleverit alterum templi parietem. Clerici ordi-
 nis S. Jacobi, ad quos pertinent decimae fructuum, timentes has minutum iri,
 meditati sunt opus, & templi apertionem impedire; jamque potestatem impe-
 traverant. Sed P. Didacus eam adhibuit diligentiam, ut 24. Decembris orto
 sole, Clericis omnia ignorantibus, ibi primum fecerit sacrum, posita in sacro ta-
 bernaculo Eucharistia, & pulsata festivo tinnitu campana, in signum aditae pos-
 sessionis. Sic paratus Clericorum distillabatur cuniculus.

Cetobrica
 migratus in
 habitacionem
 fixam.

Annus 1657. Soc. 118.

I.

AD Indiam explicuerunt vela naves quatuor. De nostris eas conscendere
 triginta septem in tres majores divisi. Ibat Indiae novus Prorex Anto-
 nius Tellius Menesius Comes de villa pouca. Praetoria vexit septende-
 cim, quibus praerat P. Martinus Martini, qui Romam venerat est Sina Procura-
 tor, natus Tridenti. In alia nave dicta a S. Laurentio ferebantur quatuorde-
 cim, Superiore Antonio Veloso, qui a Coccinensi Provincia missus fuerat Pro-
 curator. In tertia portabantur caeteri; eis erat Praefectus Hiacyntus de Magi-
 stris, qui redierat in Europam acturus negotia nostri Francisci Garciae Archiepi-
 scopi Angamalenfis.

Profecti ad
 Indiam.

2. Admodum laboriosa ea navigatio fuit: morbi multi; agris omnibus
 auxilio nostri homines. Prorex obiit diem 3. Augusti, tot, ac tam sanctis opti-
 mi Christiani exemplis, ut apparuerit non Princeps saecularis, sed religiosus vitae
 incul-